

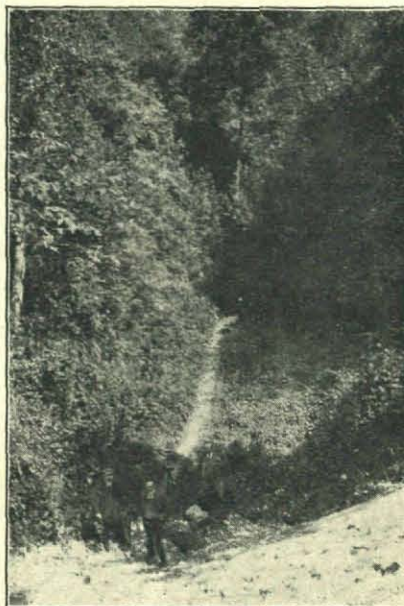
ZWERFTOCHTEN IN OERNEDERLAND (III).

ZUID-LIMBURG I.

TOEN ik acht jaar geleden hier in het land kwam en nadat ik door zand en niets als zand geloopt had, scheen het mij toe, alsof voor mij de tijd van navorschingen op het gebied van het steenen tijdperk voorbij was, tot dat mij op zeker oogenblik Van der Sleens „Geologie van Nederland” in handen viel en het in mij begon te schemeren, dat Zuid-Limburg het beloofde land zou kunnen worden, wat het dan ook werd.

In 1921 trok ik voor de eerste maal naar het Zuiden, waar de St. Pietersberg de grootste aantrekkingskracht op mij uitoefende en mij, van een prehistorisch standpunt bekeken, helaas maar al te zeer teleurstelde. Het is best mogelijk, dat de plaatsen, die hieromtrent opheldering hadden kunnen geven n.l. oude gangen en holen, abris sous-roche (schuilplaats in den rotswand) enz. verbouwd of zoodanig onder puin en loess bedolven waren, dat dit verleden uitgewischt was, maar zelfs dit schijnt mij niet zeker te zijn; toch werd ik door eene vondst beloond — het in jaargang XXVIII afl. 2 van „D. L. N.” afgebeelde mes — dat ik (samen met mijn dochter) als eerste stuk vond en wel, wat steeds een bijzonder gelukkig toeval mag heeten eerst de eene helft, en 10 minuten later de andere. Met deze zeer mooie vondst was het echter eigenlijk uit, want eerst veel later en langzamerhand vond ik, alles bij elkaar genomen, ongeveer een dozijn niet al te zeer karakteristieke artefacten op het plateau van den St. Pietersberg.

Dit mes lag tegenover het dorp Heugem, en wel daar, waar toentertijd de reusachtige orgelpijpen ter halver hoogte van den berg zulk een imposanten aanblik vormden. Deze orgelpijpen zijn inmiddels helaas, zooals zooveel interessants, de industrie ten offer gevallen. (Ware ik Nederlander, dan zou ik mij wel in anderen zin hierover uitlaten, maar daar ik vreemdeling ben, lijkt het mij beter, over deze afbraak mijn' mond te houden) Toen bestond ook nog de grootsche, in het krijt uitgehouwen „Wilhelminaweg”. Daar staken bij eene kromming van den weg, op manshoogte, 3 wervelbeenderen van een Mosasaurus naar voren, die ik er uittrok, terwijl ik de plek van een herkenningsteeken voorzag; de bedoeling was bij een eerstvolgenden terugkeer en met de nood-

Het Ravijn.

Foto v. D. SLEEN.

zakelijke vergunning in den zak, den ouden draak, welks skelet stellig in de rots opgeborgen moest liggen (want de wervelkolom draaide naar beide kanten in het krijt om) bloot te leggen.

Ik had echter buiten den waard, in dit geval buiten de Belgen gerekend, want bij mijn volgend bezoek lag de Wilhelminaweg en alles er om heen, reeds in puin en waren mijn Mosasaurus, en vermoedelijk nog anderen van zijn geslacht, zoowel als vele van zijn vrienden, vijanden als ook voedseldieren, die hier stellig goed geconserveerd lagen, intusschen ontploft en tot cement verwerkt; een niet zeer roemrijk einde.

Toen ik dit voorjaar de reusachtige wonde in dit mooie stuk natuur zag,

Aan het werk in het ravijn.

Foto W. M.

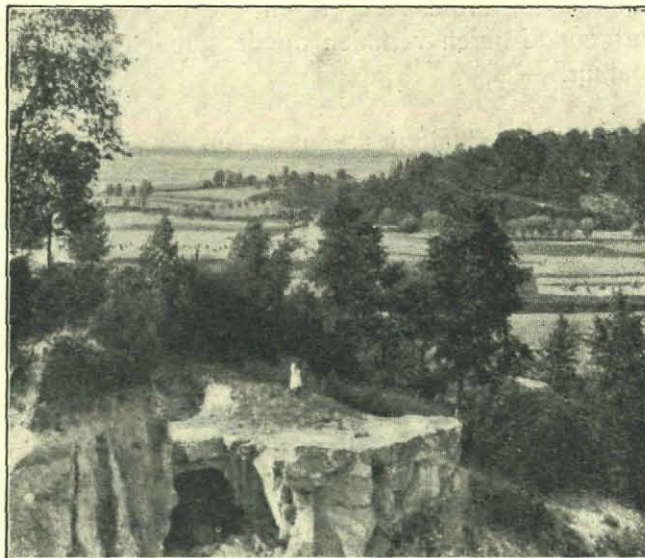
voelde ik mij toch zeer onaangenaam getroffen, hilde ook nu echter geen sauriertranen (waarvoor het trouwens toch al te laat was) want tot mijn groot geluk is er nog een andere Maasoevers, wel is waar niet aan het water gelegen en daardoor minder aantrekkelijk voor de industrie, maar vol bekoring en schoonheid voor den natuurliefhebber, rijk aan mooie en zeldzame planten, dieren en bovenal aan relikwieën uit het steenen tijdperk.

Toen ik indertijd, in 1921, hoog boven aan den Zuidoostelijken hoek van den St. Pietersberg stond en in het rond keek, vol geestdrift over het heerlijke ruime uitzicht, dat zich daar (boven het Douanehuisje) bood, zei mijn gevoel mij, dat

de tegenoverliggende hoogten mijn Dorado zijn moesten: zuiderzon, zijdalén, heuvelen, de geheele ligging van de heuvels, alles wees er op en reeds het eerste bezoek bevestigde zulks. Weldra waren Rijkholt-Gronsveld-Eijsden-Moorslag en St. Geertruid mijne lievelingsplekjes geworden in het gansche land en ik moet erkennen, dat ik sedert dien ook geen schoonere in het zoo mooie Nederland dat mij tot zulk een vriendelijk tweede vaderland geworden is, gevonden heb. Thans sla ik elk jaar gedurende korteren of langeren tijd mijne tenten in Rijkholt op, het kleine dorp met de goede menschen, die gelukkig nog niet al te zeer door de beschaving bedorven zijn.

Het dorpje (buiten het recht imponeerende slot) biedt op zich zelf niets bijzonders, maar zoodra men, naar het oosten zich keurend door de kleine, eenige zijstraat gegaan is, voelt men zich ineens omgeven door een onvergelykelijke zalige landelijke rust. Het zacht glooiende landschap, begrensd door de heuvels van den ouden Maasoever biedt een weelderig beeld van rijken akkerbouw en in 't bijzonder in het voorjaar, wanneer de kersen bloeien, is het daar overweldigend schoon.

Een holle boerenweg slingerd zich door de landerijen en aan weerszijden bloeit het in alle kleuren. In de hoogte tusschen het koren stralen klaprozen, korenbloemen, bolderik, kamille en bovenal de liefelijke paarse venusspiegel. Aan den kant van den weg groeien klokjes, klaver en laterus-soorten, lichtrose schurftkruid, krachtige vetplanten en de lichtblauwe om 1 uur zich sluitende cichorei en nog zoo vele andere vriendelijke gezichtjes; en deze weg voert verder naar boven tot aan het hakhout, waar eerst recht de lente met al haar schatten ons tegemoet treedt. Een bont tapijt, dat al het andere in schoonheid overtreft, ligt hier uitgespreid; witte, rose en gele anemonen, sleutelbloemen, primulas, pinksterbloemen en hondsviooltjes, wild look, lelietjes van dalen, de meest verschillende wilde orchideeën, groote en kleine klokjes, ranonkel, wit, rosa of donkerpaars, verdringen zich op den grond en daaroverheen bloeien wilde rozen en kersen, clematis, kamperfoelie, sneeuwbal, sleedoorn en nog zoo vele

Gezicht van den Trichterberg op den Riesenberg.

Foto v. D. SLEEN.

andere planten, die ik niet alle bij name weet. Verbijsterend weelderig is alles en wanneer eerst de braambes haar loten door het hout gejaagd heeft, dan is het bijna onmogelijk in dit miniatuur-sprookjes-oerwoud door te dringen.

Op zonnige dagen is dan de lucht vervuld van het gegons en gezoem van glanzende kevers, vliegen, hommels, blauwe en bronskleurige libellen en goeddelijk wiegende kapellen, bovenal het oranjetipje; padden, kikvorschen, wijngaard- en tuinslakken, alsmede salamanders bevolken den bodem en eekhoorns en vele zeldzame vogels de boomen. Maar ook das en vos ontmoet men hier nog; konijntjes hebben hun lange uitgetreden weggetjes in het onderhout, die er als voetpaden uitzien, maar voor ons menschen niet te begaan zijn.

Als het donker wordt, begint hier de strijd om het bestaan, scheurtand tegen knaagtand, kromsnavel tegen klein gedierte — allerhand geplukte veeren en uitgerukte haren verhalen op de wandeling van moord en roof, van wilde echte natuur. —

Groote nestkolonies van roeken hangen als mistletoe (Maretak) en ook wel eens tezamen met deze, in de hoogste boomtoppen en het aanhoudende gekras van deze zwartrokken vermengt zich met het lied van den nachtegaal, het kirren der wilde duiven, het gezang van den wielewaal, den lokroep van den patrijs en het „buek ter wuek” van den kwartel.

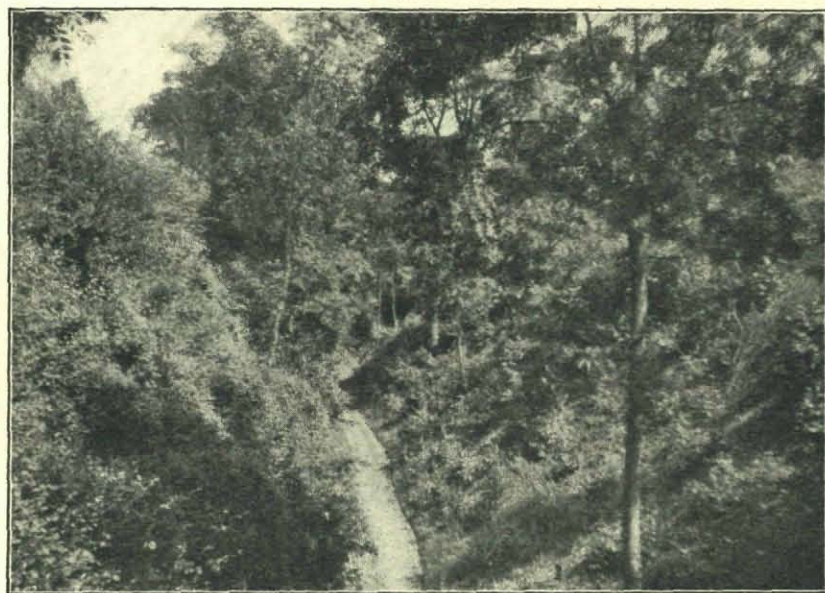
Dikwijls wordt een doorblik in de verten geboden, op de hoogten in België met de geweldige heuvels gevormd door het afval uit de mijnen — op de bleeke wonde in den St. Pietersberg of op de huizen en schoorsteenen van Maastricht, maar hier zelfs heeft de natuur nog de bovenhand en zal die nog, naar ik hoop, voor vele, vele generaties behouden, want gelukkig behoort al dit schoons aan den zoo vriendelijken Graaf René de Geloës tot Eysden, die niet kleinzielig den toegang tot de wegen laat verbieden aan den vreedzamen wandelaar, maar wiens boschwachter toch een oogje op den vreemdeling houdt en hopelijk verhoeden zal, dat vandalisme de grafelijke goedheid in strengheid zal veranderen,

Het eigenaardigste hier is de verlenging van den bovenbeschreven weg, de „Schoone Grub” of „Ravijn”, een holle weg, die naar alle waarschijnlijkheid door stortregens of plots aangezwollen watermassa's uitgehold is; wanneer dit geschied is, blijft nog een raadsel.

Hier is de plantengroei het weelderigst en Indische jongens, die ik in dit paradijs meenam, riepen vol bewondering uit, dat dit de eerste maal in Nederland was, dat zij aan hun geboorteland herinnerd werden; als lianen hangen clematis kamperfoelie en heggerank van hellingen en boomen naar beneden en de bodemgewassen hebben hier, door de meestal vochtige lucht, die bij zonneschijn dikwerf sterk verwarmd wordt, verbazingwekkende afmetingen aangenomen. Ik ging in Juni langs brandnetels, die minstens 2½ meter hoog waren; geweldige beren-

klauwplanten breidden hare $1\frac{1}{2}$ meter groote schermen daartusschen uit en het is ongeloofelijk in welk een' korten tijd een versch uitgehouwen pad weer zoo dichtbegroeid is, dat het onherkenbaar is geworden. Hier kan men zich zoo goed voorstellen, hoe de planten in haar' strijd om het bestaan met verbazende vlugheid en gretigheid elk plekje licht bezetten en dit den buurman betwisten.

Daar het mijne bedoeling is het prehistorische gedeelte dezer beschrijving eerst in het tweede deel van dit artikel te behandelen zou ik nu nog willen vertellen wat men, hetzij wandelende of gravende, als men de oogen maar flink openhoudt,

De Schoone Grub. Foto C. V. WENNIGER—MULDER.

voor wonderlijke verrassingen kan beleven. — Zoo kwamen soms $1\frac{1}{2}$ meter diep in harden krijtgrond, die nog bovendien onder eene dikke loesslaag lag, zwarte glanzende loopkevers — nog dieper, regenwormen te voorschijn; eens stieten wij plotseling op een kleine smalle gang die in een rond holletje eindigde; hierin lagen 32 hazelnoten. Dit was de provisiekamer voor den winter van een kleine hazelmuis.

Op een' anderen keer scheurde ik een gebarsten stuk krijt los, een groot plat stuk, en wat een eigenaardig beeld vertoonde zich daar (het was herfst moet ik hierbij vermelden); daar zaten dicht tegen elkaar gedrongen duizenden en nog eens duizenden Onzes-Lieven-Heerbeestjes, die zich hier ongetwijfeld voor den winterslaap ingericht hadden; het wonderlijkste was echter, dat zij volgens kleur en schakeering gerangschikt waren, hier alleen steenroode en zwarte, daarnaast zwarte en gele,

vervolgens zwarte en lichtrose, dan gele en zwarte — dus steeds de gelijkkleurige en -soortige op een' hoop, doch alle één groote vlek vormend.

En weer op een' anderen keer was het nog zonderling. Daar stond een oude, aan den voet holle wilgeboom, en de holte was volkomen opgevuld met eene dunne, halfdoorschijnende, lichtbruine viltachtige massa, waarvan ik mij geen verklaring geven kon; ik stak er mijn' stok in en in een oogwenk was de heele vulling een wriemelnde hoop van ontelbare langpootige spinnen — pop: Hooiwagens — die haastig naar alle kanten heen stoven.

En toen ik eens aan den oever van de Maas bij Eysden zat, vloog den geheelen tijd iets als een flonkerend juweel van smaragd, opaal en turkoois naar eene niet al te ver verwijderde wilg aan den oever; het was een ijsvogel, die zijn' jongen voedsel bracht; dat was toch zoo een heerlijk effect, bijna onnatuurlijk schoon stak de kleurenrijkdom van dit kleine schepsel tegen de natuur af. Ik vertrouwde eerst mijne oogen niet.

Wat kan de echte natuur toch mooi zijn.

Haarlem, Sept. 1927.

R. OPPENHEIM.

WAARNEMINGEN BIJ NOORDWIJK.

Vervolg van blz. 212.

15 April 1926. — Zonnig en warm. Doch droog. En de wind is sterk, vrijwel Zuid. Bar. 's morgens 762.—, 's avonds 755.— meen ik.

's Morgens 6 uur op en na-regelen van enkele huishoudelijke zaken om 6.45 uit, naar mijn Kieviten. Om 7 uur ben ik bij ze. ♂ en beide ♀♀ midden op het land. ♂ gaat draaien niet ver van ♀b en na lang draaien komt ze eindelijk. Dan stapt hij uit het kuiltje en gaat heftig „gooien”, doch als ze even staan blijft en dan doorgaat met voedselzoeken, gaat hij ook door. ♀a vervliegt ¹⁾, strijkt een eind verder, dicht bij de hoek, ♂ gaat er op af: treedt (van uit de lucht op ♀ neerdalend). Hij holt weg en gaat draaien, zij komt direct aangehold, neemt het over, ♂ gaat heftig „gooien”. Een andere ♂ strijkt vlak bij ♀b; ♂ van a komt wild aangevlogen, andere ♂ vliegt een eindje vooruit, wil niet weg, ♂ van a strijkt nu direct achter in het land (bang?). Nieuwe ♂ loopt langzaam in richting van ♀b, valt dan een Tureluur lastig, die hij wegpikt. ♀b rent toe (vliegend of loopend) en verjaagt hem. Dat moet ♂ achterin gezien hebben, is al naderbij, steekt op nieuwe ♂ die nog een eindje verder wijkt. Deze ♂ loopt nu naar de hoek, ♀a komt uit de hoek, ♂ van mij loopt niet ver van ♀a. Vliegt opeens op

¹⁾ Waarom? Omdat ze paarlustig was. De ♀♀ vliegen nooit uit zichzelf. Of wilde ♀a in nabijheid ♀b komen? Zie later!